

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СУБ'ЄКТНОСТІ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ: СУЧАСНІ РИЗИКИ ТА ЇХ ПОДОЛАННЯ

Монографія

За загальною редакцією:
д-р пед. наук, проф. *О. В. Квас*,
канд. філос. наук, проф. *С. Л. Грабовської*

Львів
2025

УДК [159.923.2.018.2:316.663]:159.98
П89

Автори:

О. О. Абрамюк (2.4, 2.8), О. В. Волошок (2.1), С. Л. Грабовська (2.5),
Н. В. Гребінь (2.5), К. В. Гринишин (2.3), В. А. Гупаловська (2.3, 2.7),
Л. І. Дідковська (2.4, 2.8), О. В. Квас (2.5), Н. І. Левус (2.6), М. Т. Марченко (2.7),
Д. В. Мельник (1.2), Т. Б. Партико (1.1, 1.3), З. В. Партико (1.3),
І. Р. Петровська (3.1), Л. Й. Піскозуб (1.4), О. С. Рибак (2.1), Л. Я. Фльорко (3.2),
О. С. Штепа (2.1), С. Б. Цюра (2.2)

Рецензенти:

д-р психол. наук, проф.,
професор кафедри соціальної психології *А. Коваленко*
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка);
д-р психол. наук, проф. *О. Вдовіченко*
(ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»)

Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка.
Протокол № 92/12 від 03 грудня 2025 року

П89 **Психологічні механізми суб'єктності ідентичності особистості:**
сучасні ризики та їх подолання : монографія / [О. О. Абрамюк,
О. В. Волошок, С. Л. Грабовська та ін.] ; за заг. ред.: д-р пед. наук,
проф. О. В. Квас, канд. філос. наук, проф. С. Л. Грабовської. –
Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2025. – 464 с.

ISBN 978-617-10-0954-7

Колектив авторів-викладачів кафедри психології Львівського національного університету імені Івана Франка представляє широкому загалу читачів, які цікавляться проблемами психології, монографію «Психологічні механізми суб'єктності ідентичності особистості : сучасні ризики та їх подолання». Автори розділів сконцентрували на розкритті ключових проблем психологічних механізмів суб'єктності особистості, заглибилися у проблеми пізнавальної, емоційно-вольової, мотиваційної та поведінкової сфери особистості. Зроблено спробу розглянути особистість в теоретичному та прикладному аспектах, представлено проблеми психодіагностики особистісної сфери, начерк системної психологічної допомоги при переживанні травматичного досвіду, емпіричне дослідження особливостей сексуального добробуту молоді з різним рівнем особистісної автономності, описано авторську методику діагностування та подолання ворожості тощо.

Для студентів, аспірантів, викладачів, науковців, практичних фахівців у галузі психології, а також усіх, кого цікавить психологічна природа та механізми особистості як суб'єкта власного життя і соціальної взаємодії.

УДК [159.923.2.018.2:316.663]:159.98

© Абрамюк О. О., Волошок О. В.,
Грабовська С. Л. та ін., 2025
© ЛНУ ім. Івана Франка, 2025

ISBN 978-617-10-0954-7

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Розділ 1. ПІЗНАВАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ СУБ'ЄКТНОСТІ.....	7
1.1. Пам'ять як об'єкт психологічних досліджень (<i>Т. Партико</i>)	7
1.2. Епістемно-когнітивний статус брехні та обману в епоху постмодерну (<i>Д. Мельник</i>)	39
1.3. Психологічні аспекти розуміння текстів (<i>Т. Партико, З. Партико</i>)	54
1.4. Ефективність впливу інтернет-реклами на пізнавальні психічні процеси (<i>Л. Піскозуб</i>)	76
Розділ 2. ОСОБИСТІСТЬ ЯК СУБ'ЄКТ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ І ДОПОМОГИ	96
2.1. Особистість у працях сучасних вітчизняних дослідників: інтерпретація самоздійснення (<i>О. Штена, О. Волошок, О. Рибак</i>)	96
2.2. Розвиток суб'єктності майбутнього педагога в технології навчання як дослідження (<i>С. Цюра</i>).....	124
2.3. Особистісна автономність та сексуальний добробут молоді (<i>В. Гупаловська, К. Гринишин</i>)	158
2.4. Новітні підходи до лідерства в умовах підвищеного стресогенного середовища (<i>Л. Дідковська, О. Абрамюк</i>)	204
2.5. Виявлення та подолання ворожості у розв'язанні конфліктів (<i>С. Грабовська, Н. Гребінь, О. Квас</i>).....	224

2.6. Системний підхід в роботі з травмою (<i>Н. Левус</i>).....	247
2.7. Сексуальна аверсія в гетеросексуальних парах у ранній і середній дорослості: емпіричне дослідження та біо-психо-соціальна модель (<i>В. Гупаловська, М. Марченко</i>).....	280
2.8. Нейропсихологічна реабілітація: сучасний стан і перспективи розвитку (<i>Л. Дідковська, О. Абрамюк</i>).....	339
Розділ 3. ПСИХОДІАГНОСТИКА БАГАТОАСПЕКТНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	357
3.1. Психодіагностика самосвідомості та ідентичності особистості: реалії та перспективи (<i>І. Петровська</i>).....	357
3.2. Освітня психодіагностика в умовах кризи: виклики та адаптивно-контекстуальний підхід (<i>Л. Фльорко</i>).....	383
Висновки	418
Список літератури.....	422
Інформація про авторів	460

ПЕРЕДМОВА

Широкому загалу читачів представляємо спільну працю викладачів кафедри психології Львівського національного університету імені Івана Франка, об'єднану у монографію колективу авторів «Психологічні механізми суб'єктності ідентичності особистості: сучасні ризики та їх подолання».

Підґрунтя побудови монографії – традиція розгляду особистості через поєднання особистісної, пізнавальної, емоційно-вольової, мотиваційної та поведінкової сфер і суб'єктний підхід до розгляду механізмів ідентичності.

Автори свідомо обрали для дослідження окремі аспекти окреслених сфер особистості та заглибилися в окремі часткові проблеми механізмів суб'єктності. Зрештою, така калейдоскопічність і заглибленість у вузькі проблеми психології людини є віддзеркаленням загальної картини психологічної науки, яку можна окреслити як етап збирання фактажу та виявлення властивостей, якостей, закономірностей окремих психологічних феноменів.

Ідентичність можна стисло, але надзвичайно складно, глибоко і різнобарвно визначити дуже простим (на перший погляд) питанням «Хто Я?».

Цей парадокс добре відомий формальній логіці: індивідуальне поняття, що має мінімальний обсяг (одиницю), має безконечно великий і різноманітний зміст. Ідентичність, індивідуальність безмежна. Індивідуальність сама себе створює і в тому процесі набуває ознак суб'єкта.

У сучасній психології поняття суб'єктність та ідентичність все ширше застосовують в контексті механізмів формування та функціо-

нування самодостатньої, відповідальної особистості, здатної до само-реалізації, і в плані механізмів свідомого життєтворення, свідомого та відповідального вибору життєвих стратегій та ціннісних орієнтирів, самодетермінації тощо.

У різних сферах життя, в ролях, які особа виконує стосовно інших, в багатограних і багаторівневих соціальних стосунках з людьми, інституціями, культурою, традиціями ідентичність набуває особливостей суб'єкта, створює власний світ і себе як самодостатню особистість. Саме про цей водночас простий і складний, впорядкований і хаотичний (і навіть хаосомний), строкатий і гармонійний процес йдеться в дописах, об'єднаних під спільним «дахом» цього дослідження.

Маємо надію, що монографія колективу авторів буде цікавою для фахівців-науковців, викладачів, практиків, консультантів, аспірантів і студентів, які працюють або навчаються у різних галузях психології, соціології, політології, соціальної роботи тощо та широкого загалу читачів, яких цікавлять проблеми психології особистості, ідентичності, суб'єктності.

Рефлексії та дослідження авторів, подані на суд читачів, є радше формулюванням проблем, заохоченням до наукової дискусії та співпраці, і в жодному разі не зазіхають на остаточне розв'язання цих проблем.

Автори глибоко вдячні науковим рецензентам – доктору психологічних наук, професору, професору кафедри соціальної психології Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка Аллі Коваленко (м. Київ), доктору психологічних наук, професору, в. о. директора навчально-наукового інституту психології та суспільних наук Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Оксані Вдовіченко (м. Одеса) за конструктивні, влучні зауваження та побажання, що сприяли вдосконаленню тексту видання.

Автори також висловлюють глибоку вдячність редакторам Наталії Пилис та Світлані Сенік за плідну співпрацю, результатом якої стало це видання.

Софія Грабовська, Олена Квас

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Абрамюк Олена Олександрівна – доктор філософії в психології, доцент кафедри психології кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: психологія лідерства, нейропсихологія, психологія травми. Контакт: olena.abramiuk@lnu.edu.ua

Волошок Олена В'ячеславівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: психологія особистості, психологія тривожності, психологія сім'ї. Контакт: olena.voloshok@lnu.edu.ua

Грабовська Софія Леонідівна – кандидат філософських наук, професор, завідувач кафедри психології Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: психологія конфлікту, історія психології, організаційна та політична психологія. Контакт: sofiya.hrabovska@lnu.edu.ua

Гребінь Наталія Валеріївна – доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: психологічний добробут, емоційна сфера особистості, психологія конфлікту, історія психології. Контакт: nataliya.hrebin@lnu.edu.ua

Гринишин Катерина Володимирівна – магістр психології, Компанія Egastronom. Сфера наукових інтересів: психосексуальний розвиток особистості, сексуальне здоров'я та психологічне благополуччя, емоційний інтелект і стресостійкість, психологія



міжособових стосунків, гендер, сексуальність і соціальні стереотипи.
Контакт: kate26hryn@gmail.com

Гупаловська Вікторія Анатоліївна – доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: психологічний добробут, самоактуалізація особистості, сексуальність людини, сексуальні сценарії, сексуальний добробут, сексуальне насильство в сім'ї під час війни; психологія психотравми, психокорекція, психотерапія. Контакт: vktoriya.hupalovska@lnu.edu.ua

Дідковська Лариса Іванівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: гештальттерапія, нейропсихологія, психіатрія, нейропсихологія, психологія травми, психологія міграції. Контакт : larysa.didkovska@lnu.edu.ua

Квас Олена Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та інновацій Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: історія педагогіки, психології та дитиноцентризму; розвиток вітчизняної освіти у контексті євроінтеграції; практична підготовка майбутніх фахівців освітньої галузі в Україні та закордоном тощо. Контакт: olena.kvas@lnu.edu.ua

Левус Надія Ігорівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: психологія травми, етнопсихологія, психологія мистецтва. Контакт: nadiya.levus@lnu.edu.ua

Марченко Марія Тарасівна – магістр психології, психолог психологічного центру «АІМ». Сфера наукових інтересів: Психологію сексуальності: норми, розлади, сценарії поведінки; сексуальна аверсія та дисгармонія в партнерських стосунках; типи прив'язаності та їхній вплив на сексуальну задоволеність у парі; психотерапія сексуальних труднощів у гештальтпідході, з тілесно-орієнтованими техніками,

вплив психотравми (зокрема військової) на сексуальність, близькість і дисоціативні стани, робота з парами: дослідження динаміки, інтервенції, підтримка емоційної безпеки. Контакт: miagerasymenko@gmail.com

Мельник Денис Володимирович – аспірант кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: мотиваційна сфера особистості, феномен обману в психології. Контакт : denys.melnyk@lnu.edu.ua

Партико Зіновій Васильович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри журналістики, реклами та PR Житомирського державного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: видавнича справа, редагування, теорія інформації, масова комунікація. Контакт: partyko@ukr.net

Партико Тетяна Борисівна – кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: когнітивна психологія, вікова психологія, геронтопсихологія. Контакт: tetyana.partyko@lnu.edu.ua

Петровська Інга Ростиславівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: ідентичність особистості в умовах суспільних трансформацій, психодіагностика (конструювання та адаптація опитувальників). Контакт : inha.petrovska@lnu.edu.ua

Піскозуб Лідія Йосифівна – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри психології Львівського національного університету імені Івана Франка, доцент кафедри медійних технологій, інформаційної та книжкової справи Національного університету «Львівська політехніка». Сфера наукових інтересів: психологія реклами, нейропсихологія, дитяча психологія, музикотерапія для дітей та підлітків з особливими освітніми потребами. Контакт : lidiia.piskozub@lnu.edu.ua



Рибак Оксана Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: психологія травми, травмотерапія, психологія особистості, посттравматичне зростання, позитивна психотерапія. Контакт : oksana.rybak@lnu.edu.ua

Фльорко Лілія Ярославівна – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: психологія мистецтва, педагогічна психологія, екзистенційна філософія та психологія. Контакт : liliya.florko@lnu.edu.ua

Цюра Світлана Богданівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів : психологія вищої школи; розвиток критичного, системного, нелінійного, креативного мислення; студент як суб'єкт пізнавальної діяльності; психологія юності; психологія сім'ї. Контакт : svitlana.tsyura@lnu.edu.ua

Штепа Олена Станіславівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Сфера наукових інтересів: психологічна ресурсність особистості, психологія мотивації людини, особистісне самоздійснення, особистісна зрілість. Контакт : olena.shtepa@lnu.edu.ua

Наукове видання

АБРАМЮК Олена Олександрівна,
ВОЛОШОК Олена В'ячеславівна,
ГРАБОВСЬКА Софія Леонідівна
та інші

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СУБ'ЄКТНОСТІ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ: СУЧАСНІ РИЗИКИ ТА ЇХ ПОДОЛАННЯ

Монографія

За загальною редакцією:
д-р пед. наук, проф. *О. В. Квас*,
канд. філос. наук, проф. *С. Л. Грабовської*

Редактор *Наталія Плиса*
Комп'ютерне верстання *Світлани Сенік*
Обкладинка *Маргарити Білобринь*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 26,97. Тираж 50 пр.

Видавець та виготовлювач:
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79007.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи.
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.